

اطلاعیه مطبوعاتی عفو بین‌الملل و عدالت برای ایران

حکومت ایران در حال تخریب آثار جرم کشتار ۶۷ است

- مسطح‌سازی با بولدوزر، جاده‌سازی، انباشت زباله و ساخت قبرهای جدید برای آسیب زدن به گورهای جمعی و تخریب آنها
- نابودسازی عامدانه شواهد و آثار جرم از سوی مسئولان ایرانی که موجب تضییع حق دانستن حقیقت، اجرای عدالت و جبران خسارت می‌شود
- دفن پنهانی دست‌کم ۵۰۰۰-۴۰۰۰ نفر در گورهای جمعی بعد از کشتار خونین ۶۷

مطابق گزارشی که امروز توسط عفو بین‌الملل و عدالت برای ایران منتشر شد، شواهد جدید از جمله تصاویر ماهواره‌ای، فیلم‌های ویدیویی و عکس نشان می‌دهند که مقامات ایران عامدانه در حال تخریب گورهای جمعی قطعی یا احتمالی مربوط به کشتار ۶۷ هستند. در جریان کشتار ۶۷، هزاران زندانی سیاسی قهرا ناپدید و به صورت فراقانونی اعدام شدند.

گزارش "اختفای جنایت: تخریب گورهای جمعی جان‌باختگان کشتار سال ۶۷ توسط حکومت ایران" از اقدامات مسئولان ایرانی برای تخریب گورهای جمعی پرده برمی‌دارد. این اقدامات شامل مسطح‌سازی بوسیله بولدوزر، ساخت جاده و ساختمان، انباشت زباله یا ساخت قبرهای جدید در محل گورهای جمعی است. این روند موجب از بین رفتن شواهد و آثار جرمی می‌شود که می‌تواند در کشف حقیقت درباره ابعاد جنایت‌های انجام گرفته، اجرای عدالت و جبران خسارت قربانیان و خانواده‌هایشان به کار آید. گورهای جمعی همواره تحت نظر نیروهای امنیتی قرار داشته‌اند. این امر مؤید آن است که نهادهای قضایی، اطلاعاتی و امنیتی در فرآیندهای تصمیم‌گیری مربوط به تخریب و هتک حرمت این مکان‌ها دخیل هستند.

فیلیپ لوتر، مدیر تحقیقات خاورمیانه و شمال آفریقا در سازمان عفو بین‌الملل می‌گوید: «جنایت‌های انجام شده در جریان کشتار ۶۷ همانند زخمی است که با وجود گذشت سه دهه همچنان باز است. مسئولان ایران با نابود کردن شواهد و آثار جرم، مصونیت عاملان و آمران جنایت را عامدانه تقویت می‌کنند.»

شادی صدر، از مدیران عدالت برای ایران می‌گوید: «گورهای جمعی صحنه‌ی جرم هستند و باید تا زمان انجام رسیدگی‌های قانونی مستقل و مقتضی برای تشخیص هویت بقایای کشته‌شدگان و پی بردن به چگونگی مآووع به صورت دست‌نخورده محافظت شوند.»

در شهر تبریز در شمال غربی ایران مسئولان بر روی بیش از نیمی از محل احتمالی یک گور جمعی بتن ریخته‌اند. تصاویر ماهواره‌ای که عفو بین‌الملل و عدالت برای ایران به دست آورده‌اند نشانگر تغییرات چشمگیر این محل در فاصله خرداد ۱۳۹۵ تا شهریور ۱۳۹۶ است.

یک نمونه تکان‌دهنده دیگر مربوط به شهر قروه در استان کردستان است. در تیر ماه ۱۳۹۵ مسئولان سنگ‌قبرها و نشان‌های یادبودی را که خانواده‌های داغدار در محل گورها قرار داده بودند به بهانه اینکه زمین موردنظر کاربری «کشاورزی» داشته است با بولدوزر تخریب کردند.

قریب سه دهه است که مقامات ایران پیوسته سرنوشت و محل دفن جان‌باختگان را پنهان کرده‌اند. این رفتار مصداق ناپدید کردن قهری است که مطابق قوانین بین‌المللی جرم محسوب می‌شود.

تا امروز، هنوز تعداد دقیق افرادی که به صورت فراقانونی در سال ۱۳۶۷ اعدام شدند مشخص نیست، با این حال تخمین‌ها حاکی از آن است که حداقل چهار تا پنج هزار نفر در این واقعه کشته شده‌اند. تاکنون هیچ‌یک از مسئولان ایرانی در این باره مورد بازجویی یا محاکمه قرار نگرفته‌اند و برخی از متهمان به ارتکاب این جنایات همچنان دارای مناصب سیاسی یا سمت‌های مهم در دستگاه قضایی هستند.

خانواده‌ها اجازه برگزاری مراسم گرامیداشت یا آراستن محل گورها با گل و پیام‌های یادبود را ندارند، و به این ترتیب از انجام اعمالی که بخش مهمی از آداب و رسوم تدفین و عزاداری در فرهنگ ایرانی به حساب می‌آید محروم‌اند. آنها همچنین به دلیل [جستجوی حقیقت و عدالت](#) با آزار و اذیت و احکام زندان مواجه بوده‌اند.

فیلیپ لوتر می‌گوید: «با گذشت سه دهه از این قتل‌عام بی‌رحمانه، مسئولان موظفند برای روشن شدن حقیقت اقدام کنند نه پنهان‌سازی آن. نام و یاد انسان‌هایی که کشته شدند را نمی‌توان زدود یا در زیر بتن مدفون کرد.»

شادی صدر در این باره می‌گوید: «این جنایت سهمگین باید به نحو مقتضی بررسی شود و تمامی کسانی که اقدام به صدور دستور، اجرا و اختفای این جرایم کرده‌اند در دادگاه‌های عادلانه بدون استفاده از مجازات اعدام محاکمه شوند.»

مطابق برآورد عدالت برای ایران بیش از ۱۲۰ مکان در سراسر ایران وجود دارد که باور می‌رود گورهای جمعی مربوط به کشتار ۶۷ در آن باشد.

در این گزارش، هفت گور جمعی قطعی یا احتمالی که در فاصله سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۶ مورد تخریب قرار گرفته‌اند شناسایی و بررسی شده است. شش مورد در داخل قبرستان‌های ذیل یا در مسافتی نه چندان دور از آنها قرار دارد: قبرستان بهشت رضا در مشهد، استان خراسان رضوی؛ قبرستان بهشت‌آباد در اهواز، استان خوزستان؛ قبرستان وادی رحمت در تبریز، استان آذربایجان شرقی؛ قبرستان گلستان جاوید در خاوران؛ قبرستان تازه‌آباد در رشت، استان گیلان؛ و قبرستان بهاییان در قروه، استان کردستان. مورد هفتم باور می‌رود که در محل ساختمان سابق دادگاه انقلاب سنندج در استان کردستان واقع باشد.

تاریخچه

کشتار ۶۷ اندکی پس از پایان جنگ ایران و عراق و به دنبال حمله ناموفق سازمان مجاهدین خلق ایران در تیر ماه همان سال آغاز شد. در این زمان در سرتاسر کشور تماس زندانیان سیاسی با بیرون زندان ناگهان قطع شد. در مرداد و شهریور ۶۷ شایعاتی مبنی بر اعدام دسته‌جمعی زندانیان و دفن آنها در گورهای جمعی بی نام و نشان به گوش می‌رسید. خانواده‌های پریشان‌خاطر گورستان‌های اطراف را برای یافتن نشانه‌هایی از گودال‌های تازه حفر شده جستجو می‌کردند. سرنوشت و محل دفن اکثر قربانیان تا به امروز مشخص نشده است.

از اواخر سال ۶۷ مسئولان به طور شفاهی خبر اعدام زندانیان را به خانواده‌هایشان دادند اما هیچ‌گونه اطلاعاتی درباره چگونگی موقوفه ارائه نکردند. آنها پیکر قربانیان را به خانواده‌ها بازنگرداندند و مکان دفن اجساد را نیز عمدتاً فاش نکردند.

اکثر افرادی که به صورت فراقانونی اعدام شدند در حال سپری کردن احکام طولانی زندان بودند که غالباً به دلیل اعتراض سیاسی مسالمت‌آمیز از طریق فعالیت‌هایی نظیر پخش روزنامه و نشریه، شرکت در تظاهرات مسالمت‌آمیز ضدحکومتی و داشتن ارتباط واقعی یا تصور شده با سازمان‌های سیاسی مخالف صادر شده بود. برخی از آنان چندین سال پیش‌تر آزاد و سپس در هفته‌های پیش از کشتار دوباره دستگیر شده بودند. برخی دیگر نیز علیرغم پایان یافتن دوران محکومیت‌شان، به دلیل امتناع از «براز ندامت» آزاد نشده بودند.